

Resum executiu FUNDACIÓ JAUME BOFILL

Serveix l'educació per moure's entre atur, inestabilitat i estabilitat a la feina? Una anàlisi del període 2002- 2012

Francesc X. Belvis Costes i Joan Benach de Rovira (coord.)

OCTUBRE 2014

Edició a cura de:
Fundació Jaume Bofill, 2014
Provença, 324
08037 Barcelona
fbofill@fbofill.cat
<http://www.fbofill.cat>

Primera edició: octubre de 2014

Coordinació: Francesc X. Belvis Costes i Joan Benach de Rovira

Autoria:

- Anàlisi estadística: Josep Anton Sánchez Espigares,
Francesc X. Belvis Costes, Montse Vergara Duarte,
Sergio Salas Nicás i Iris Delgado
- Redacció i revisió: Francesc X. Belvis Costes, Laia Ollé Espluga,
Sergio Salas Nicás, Mireia Julià Pérez i Joan Benach de Rovira

Col·laboració: Yutaka Yasui, Albert Recio, Pere Jódar, Marisol Ruiz Contreras, Sara Colom, Martí López-Andreu, Ramón Alós, Juli Carrere Balcells,
Irene Galí Magallón i resta de l'equip GREDS-EMCONET

Coordinació de continguts: Laura Morató i Vázquez

Fotografia de la coberta: Lluís Salvadó

Sumari

1. Plantejament de la recerca
 2. Resultats
 - 2.1. Dinàmica del mercat de treball i crisi
 - 2.2. Influència de l'educació en la dinàmica del mercat de treball
 3. Fortaleses de l'estudi
- Conclusions

Nota

Aquest és el resum de l'informe de recerca "Educació i estabilitat laboral a Catalunya. Mobilitat entre ocupació estable, inestable i no ocupació, 2002-2012", al qual podeu accedir des de www.fbofill.cat. Les taules i gràfics d'aquest resum prenen la numeració de l'informe original, a més que, en diverses parts del text, se cita el capítol o apartat original corresponent per tal de poder ampliar la informació.

1. Plantejament de la recerca

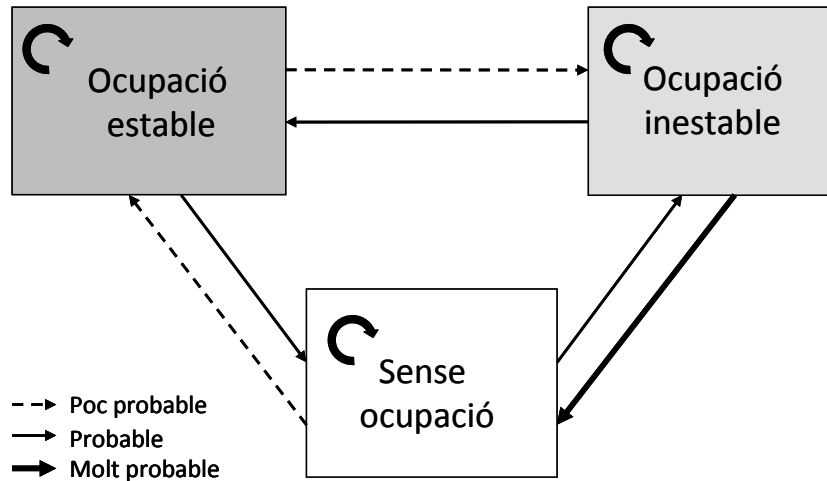
Els episodis d'inactivitat, atur i ocupació inestable (manca de seguretat en l'ocupació) tenen potencialment un gran impacte sobre la vida dels catalans i catalanes en edat de treballar i les seves famílies. La rellevància de la seguretat en l'ocupació esdevé dramàticament patent en el moment actual, on estar ocupat o no, marca sovint la frontera entre les dificultats i l'angoixa.

Al llarg dels darrers 30 anys, el mercat de treball català s'ha caracteritzat per unes taxes d'atur comparativament elevades, combinades amb una taxa de temporalitat també molt elevada. En aquest context, la seguretat en l'ocupació es converteix en un aspecte especialment valorat, al qual es sacrifiquen altres qüestions com ara l'adequació de la feina a les qualificacions.

Tot indica, per altra banda, que la manca de seguretat en l'ocupació no afecta aleatòriament els individus, sinó que ho fa en funció de determinats factors, entre ells el nivell educatiu aconseguit.

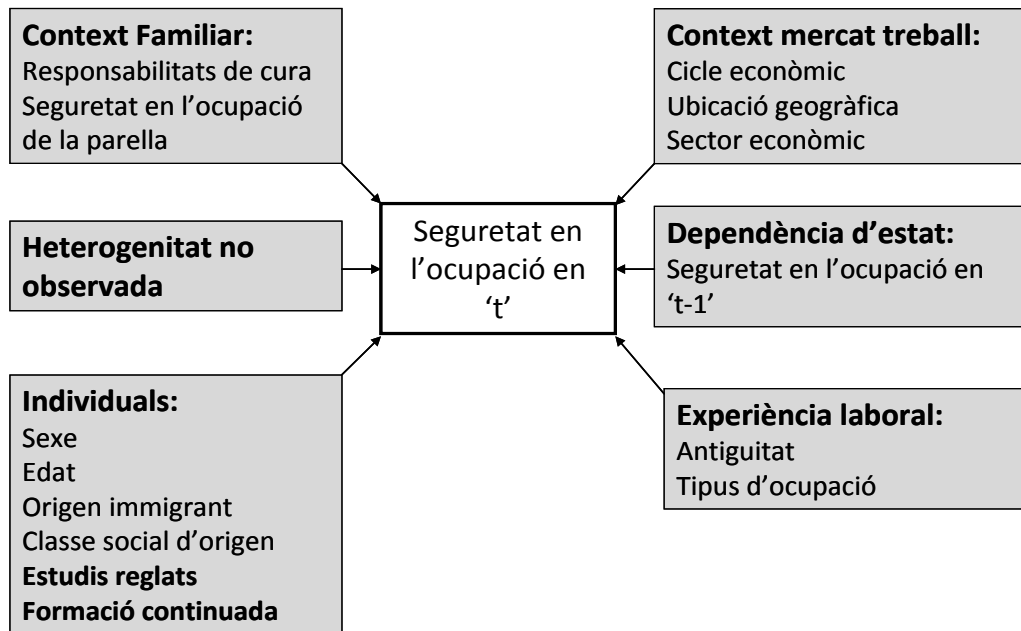
Així doncs, quina és la dinàmica dels individus en el mercat laboral català des del punt de vista de la seguretat en l'ocupació?, i, quin és l'efecte de l'educació sobre els canvis en la seguretat en l'ocupació a nivell individual? Aquesta recerca es planteja aquestes qüestions, tot estudiant la mobilitat entre les situacions d'ocupació estable, ocupació inestable i no ocupació en una mostra d'enquestats pel PaD al llarg del període 2002-2012 (Figura 4.1), així com els factors que modulen aquesta mobilitat, amb particular atenció a l'educació (Figura 4.2)

Figura 4.1. Esquema de les transicions entre els estats considerats

Font: adaptat de Dasgupta (2001)

Figura 4.2. Factors determinants de les transicions respecte el treball remunerat

Font: elaboració pròpia

2. Resultats de la recerca

2.1. Dinàmica del mercat de treball i crisi

Els resultats obtinguts aporten evidència sobre a) la dinàmica del mercat de treball català des del punt de vista de la seguretat en l'ocupació, i b) la manera en què aquesta és influenciada per les credencials educatives. Pel que fa a la primera qüestió, es constata una forta influència de la història laboral sobre la seguretat en el moment actual, de manera que els no ocupats l'any anterior tenen moltes probabilitats de continuar no ocupats enguany, els inestables de continuar inestables, etc. Per al conjunt del període estudiat, la probabilitat dels no ocupats de continuar en la mateixa situació l'any següent és del 69%, la dels ocupats inestables del 62% i la dels ocupats estables del 92% (cfr. Taula 6.2a i apartat 6.1 "Mobilitat entre ocupació estable, inestable i no ocupació").

Aquesta recerca aporta evidència sobre la dinàmica del mercat de treball català i sobre la manera en que aquesta és influenciada per les credencials educatives

El model estadístic confirma aquests resultats obtinguts a nivell descriptiu. A més, indica també l'existència d'un circuit entre no ocupació i ocupació inestable en el que es troben atrapades moltes persones, mentre que les seves probabilitats de moure's cap a l'ocupació estable són comparativament baixes. Així, el risc d'estar no ocupat en el moment actual és molt més

Es constata una forta influència de la situació laboral l'any anterior sobre la seguretat en el treball en l'actualitat.

El cas dels ocupats estables és el més evident: si l'any anterior eren ocupats estables, tenen una probabilitat del 92% de continuar-ho essent enguany.

gran que el d'estar ocupat estable, si l'any anterior s'era ocupat inestable (OR 7.5, $p < 0.001$). De la mateixa manera, el risc d'estar ocupat inestable en el moment actual és molt més gran que el d'estar ocupat estable, si l'any anterior s'estava no ocupat (OR 16.2, $p < 0.001$) (cfr. Taula 6.8 i apartat 6.2. "Dinàmica de la seguretat en l'ocupació").

Taula 6.2a. Mobilitat interanual entre estats de la seguretat en l'ocupació per al període 2002- 2012

		t-1 \ t		No ocupat	Ocupació inestable	Ocupació estable
		prob.	freq			
No ocupat	prob.	0.69		0.21	0.10	
	freq	(2192)		(671)	(313)	
Ocupació inestable	prob.	0.17		0.62	0.21	
	freq	(696)		(2467)	(827)	
Ocupació estable	prob.	0.04		0.04	0.92	
	freq	(543)		(536)	(12760)	

Font: Elaboració pròpia a partir dades del PaD.

Taula 6.8. Model 4a. Efectes ajustats dels factors explicatius sobre la seguretat en l'ocupació (extracte corresponent a les variables de dependència d'estat)

	No ocupat				Ocupació inestable			
	OR	Coef.	Std. Err.	Sign.	OR	Coef.	Std. Err.	Sign.
<i>Dependència d'estat</i>								
No ocupat	28.735	3.358	0.110	0.000	16.175	2.783	0.105	0.000
Ocupació inestable	7.499	2.015	0.099	0.000	19.326	2.961	0.088	0.000
Ocupació estable	1 (base)	0 (base)						

Font: Elaboració pròpia a partir de dades del PaD

Aquests resultats són coherents amb l'evidència existent sobre el mercat de treball a l'Estat espanyol i a Catalunya. Segons García-Pérez i Muñoz-Bullón (2011:103), les transicions d'un contracte temporal cap a l'atur o cap a un altre contracte temporal són molt altes en comparació amb les transicions cap a l'ocupació permanent, mentre que l'entrada a l'ocupació permanent és molt baixa, encara que augmenta lleugerament en funció de l'antiguitat del contracte temporal. Estem en definitiva davant d'un mercat de treball fortament dual. La dificultat de moure's cap ocupacions estables és una pauta compartida amb d'altres estats del Sud d'Europa, segons un estudi comparatiu de Muffels et al. (2002).

Es confirma la dualitat del mercat de treball català: romandre en la inestabilitat o la no ocupació (o bé circular entre elles), és molt més probable que aconseguir moure's cap a l'ocupació estable.

Tot i que el període de crisi econòmica que encara patim ha suposat un trasbals considerable en la dinàmica

del mercat laboral, particularment des del punt de vista dels fluxos entre els diferents nivells de seguretat en l'ocupació, en termes percentuals les modificacions han afectat sobretot els fluxos entre no ocupats i ocupació inestable. Per exemple, la probabilitat dels no ocupats de tenir una ocupació inestable l'any següent va passar del 26% en el període 2002-2008, al 16% en el període 2008-2012. En contrapartida, la probabilitat dels ocupats inestables de trobar-se no ocupats l'any següent va passar del 15% en el període 2002-2008, al 22% en el període 2008-2012.

Pel que fa als estables, la probabilitat de perdre la feina continua essent comparativament petita, però gairebé s'ha doblat amb la crisi (del 3% a 5%) (Taules REa-b). A més, hem aportat indicis que els ocupats estables també s'han vist afectats en altres dimensions de la qualitat del treball (concretament, els ingressos) per la crisi. La Figura 6.3 mostra que la mediana dels sous dels ocupats presenta una tendència lleugerament ascendent fins 2006 (2007 en el cas dels estables), moment en que la tendència es reverteix i tornen a caure. La crisi ha afectat tant la seguretat en els ingressos d'ocupats estables i inestables, però amb més força la d'aquests darrers. L'evolució dels no ocupats és més difícil d'interpretar, ja que segurament s'ha vist afectada per la caiguda en l'atur de persones amb dret a prestació.

La crisi ha afectat la dinàmica del mercat de treball, sobretot entre no ocupats i ocupats inestables.

Els no ocupats han disminuït la probabilitat d'esdevenir ocupats inestables (26% pel període 2002-2008 enfront el 16% per 2008-2012) i els inestables han augmentat la de passar a no ocupats (15% a 22%).

Els ocupats estables també han vist afectada la qualitat del seu treball com conseqüència de la crisi. Fixant-nos en els ingressos, s'aprecia com aquests augmenten lleugerament fins 2007, per disminuir després.

Els treballadors inestables també han vist minvar, en els anys de crisi, els seus ingressos.

Taules REA- b. Mobilitat interanual entre estats de la seguretat en l'ocupació segons període expansió/crisi

Taula REa. Període 2002-2008

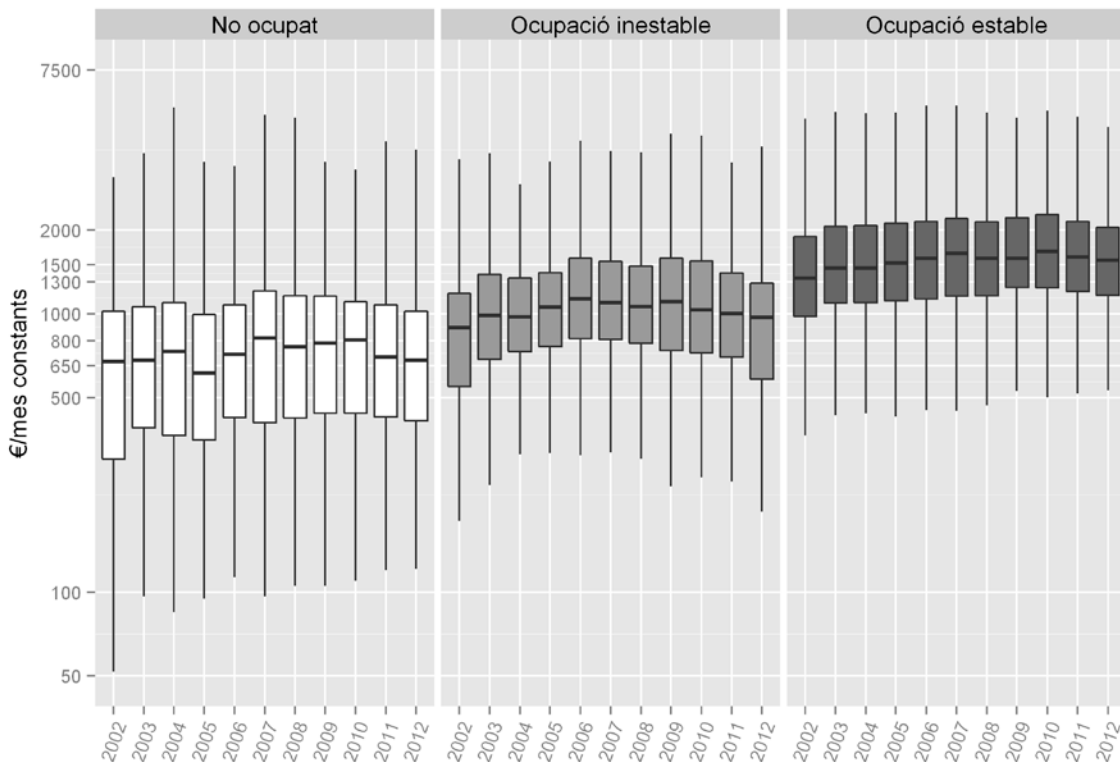
		t		
		No ocupat	Ocupació inestable	Ocupació estable
No ocupat	prob.	0,64	0,26	0,10
	freq	(1041)	(415)	(168)
Ocupació inestable	prob.	0,15	0,66	0,19
	freq	(395)	(1749)	(488)
Ocupació estable	prob.	0,03	0,04	0,93
	freq	(236)	(327)	(7191)

Taula REb. Període 2008-2012

		t		
		No ocupat	Ocupació inestable	Ocupació estable
No ocupat	prob.	0,74	0,16	0,09
	freq	(1151)	(256)	(145)
Ocupació inestable	prob.	0,22	0,53	0,25
	freq	(301)	(718)	(339)
Ocupació estable	prob.	0,05	0,03	0,92
	freq	(307)	(209)	(5569)

Font: Elaboració pròpia a partir de dades del PaD

Figura 6.3. Evolució de la distribució anual dels ingressos segons seguretat en l'ocupació (2002- 2012)*

*Euros/mes constants (base=2011) referits a l'any anterior, escala logarítmica. No es representen els valors extrems (outliers). S'han exclòs el autònoms de baix ingrés (n=603) per evitar la circularitat de l'argument
Font: Elaboració pròpia a partir de dades del PaD

2.2. Influència de l'educació en la dinàmica del mercat de treball

La influència de les estratègies educatives es produeix en el marc del model ocupacional polaritzat que acabem de descriure. Quant a la principal pregunta d'aquesta recerca, de quina manera es produeix aquesta influència, els resultats confirmen que els estudis universitaris, en relació a la resta de nivells educatius¹, afavoreixen significativament les formes de mobilitat integradora cap a l'ocupació i l'ocupació estable, i protegeixen de les formes de mobilitat excloent cap a la inestabilitat i la no ocupació. Per exemple, el model prediu que una persona ocupada estable amb estudis universitaris té una probabilitat del 3,3% d'esdevenir no ocu-

Els estudis universitaris afavoreixen significativament la mobilitat cap a l'ocupació i l'ocupació estable i protegeixen de la mobilitat cap a la inestabilitat i la no ocupació.

Una persona ocupada estable amb estudis universitaris té una probabilitat de passar a la no ocupació d'un 3,3%, si té estudis primaris o menys, aquesta és del 10,2%.

¹ L'equivalència dels nivells d'educació formal utilitzats en aquesta recerca amb les denominacions de les titulacions acadèmiques més habituals es detalla a la Taula 5.1 de l'informe de recerca

pada l'any següent, mentre que aquesta probabilitat augmenta al 10.2% si es tracta d'una persona ocupada estable amb estudis primaris o menys. Efectes en el mateix sentit s'observen en la resta de transicions considerades (Figura 6.8).

A pesar de que la grandària de la mostra no és suficient per a detectar diferències estadísticament significatives entre els diferents nivells educatius (vegeu Figura 6.9 i els corresponents comentaris en el treball de recerca), hi ha forts indicis que en la majoria de les sis transicions possibles entre els tres estats el nivell educatiu actua en forma de *gradient* (és a dir, a nivell d'estudis més alt, més protecció).

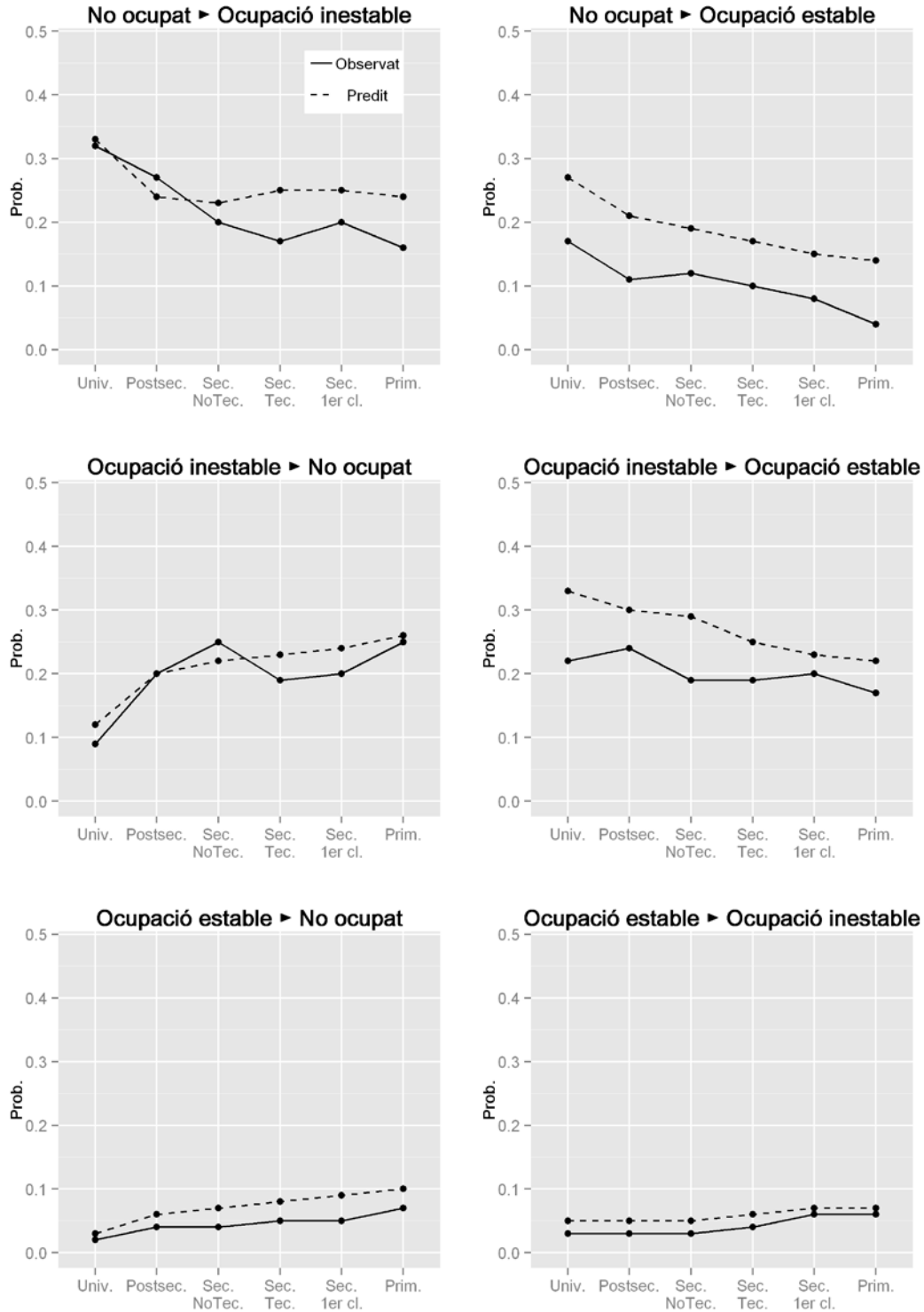
El major rendiment dels estudis universitaris i la sospita d'un efecte gradient situen a Catalunya en línia amb resultats obtinguts a Regne Unit, França i EUA. En canvi, divergeix d'estimacions realitzades a Alemanya i Holanda, les quals informen d'efectes no lineals dels estudis (cfr. apartat 2.3 "Relació entre educació i estabilitat laboral: inactivitat i atur"). Els potents efectes de l'educació universitària, per altra banda, suggereixen que un credencialisme particularment fort està actuant en el cas català. Aquest fenomen no és només conseqüència de la crisi econòmica, sinó que ha estat actuant al llarg de tot el període estudiat (vegeu *infra*) i per tant és una característica de la relació entre l'educació i el món del treball a casa nostra.

El major rendiment dels estudis universitaris i l'efecte gradient que s'apunta (a més estudis, més protecció al mercat laboral) ens situa en la línia dels resultats de Regne Unit, França i els Estats Units.

En aquest punt és interessant recordar la tipologia proposada per Hannan, Smyth, i McCoy (1999) la qual classifica els països europeus en funció de l'estandardització del seu sistema educatiu d'una banda, i el nivell d'integració entre l'educació i el món del treball de l'altra. Sens dubte caldria incloure Catalunya en el grup de països amb un sistema educatiu altament estandarditzat però amb escassa interrelació amb el mercat de treball, com ara França, Escòcia i Irlanda: en ells, els títols acadèmics superiors constitueixen una forta 'senyal' per a l'empresari a l'hora d'establir i mantenir la relació contractual, amb independència de les qualificacions requerides pel lloc de treball (credencialisme).

A Catalunya hi ha un sistema educatiu estandarditzat però poc connectat amb el mercat de treball. En aquest sentit, s'inclouria en el grup de països amb un fort credencialisme –es contracta més les persones amb títols superiors, independentment de la qualificació que demani el lloc de treball.

Figura 6.8. Probabilitats de transició empíricament observades i predites (model 4a), segons màxim nivell educatiu aconseguit

Font: Elaboració pròpia a partir de dades del PaD

El fet d'haver considerat en el nostre treball un "estat intermedi" entre l'ocupació estable i la no ocupació, ens permet valorar com afecta el nivell educatiu la mobilitat cap a, i des de, l'ocupació inestable. Precisament una excepció interessant a l'efecte gradient del nivell educatiu és la mobilitat entre la no ocupació i l'ocupació inestable. En aquest cas, només els estudis universitaris semblen representar un avantatge en relació a la resta de nivells (Figura 6.8, "No ocupat --> ocupació inestable"). En canvi, en les transicions entre l'ocupació inestable i la no ocupació el gradient torna a aparèixer, així com en la mobilitat entre ocupació inestable i estable. Això suggereix que les credencials educatives importen relativament menys a l'hora d'ocupar-se de manera inestable, però recuperen la seva jerarquia quan es tracta d'estabilitzar la relació. Aquest resultat estan en línia amb altres estudis que assenyalen el paper selectiu del nivell educatiu en la consolidació dels contractes temporals dintre el context del mercat de treball espanyol (Casquel i Cunyat 2011; Güell i Petrongolo 2007).

Els resultats apunten a que les credencials educatives importen menys a l'hora d'ocupar-se de manera inestable, però tornen a prendre importància a l'hora d'estabilitzar-se laboralment.

Les diverses anàlisis de sensibilitat realitzades van en el sentit esperat. Quan es considera el gènere *per se*, els resultats descriptius indiquen que en el període 2002-2008 les dones no ocupades tenien una menor probabilitat d'ocupar-se de forma inestable que els homes (24% vs. 29%) i sobretot d'esdevenir ocupades estables (8% vs. 16%). També tenien una major probabilitat que els homes d'esdevenir no ocupades si l'any anterior havien estat ocupades inestables (17% vs. 13%). Ara bé, les probabilitats observades de transició d'homes i dones esdevenen molt similars en el període 2008-2012, la qual cosa suggereix que l'impacte de la crisi ha afectat en termes relatius més la seguretat en l'ocupació dels homes (Taula 6.2b-e). A pesar d'això darrer, la modelització estadística indica que el risc d'experimentar no ocupació enlloc d'ocupació estable és significativament major si s'és dona (OR=1.739, $p < 0.001$); i el risc d'experimentar ocupació inestable enlloc d'estable és també major (OR=1.265, $p = 0.001$) (Taula 6.8). En aquest sentit, es confirma l'evidència que les dones continuen accedint al treball en menor proporció que els homes, pateixen més atur i les seves condicions d'ocupació són menys estables (Prieto i Miguélez 2009).

En l'anàlisi per gènere, de nou es confirma que les dones accedeixen menys al mercat laboral, pateixen més atur i les seves condicions de treball són menys estables.

Taules 6.2.b- e. Mobilitat interanual entre estats de la seguretat en l'ocupació per al període 2002- 2012

Taula 6.2b. Homes, 2002-2008

t-1 \ t		No ocupat	Ocupació inestable	Ocupació estable
No ocupat	prob.	0.56	0.29	0.16
	freq.	(258)	(134)	(72)
Ocupació inestable	prob.	0.13	0.68	0.19
	freq.	(143)	(753)	(215)
Ocupació estable	prob.	0.02	0.04	0.94
	freq.	(94)	(161)	(4189)

Taula 6.2c Dones, 2002-2008

t-1 \ t		No ocupat	Ocupació inestable	Ocupació estable
No ocupat	prob.	0.68	0.24	0.08
	freq.	(783)	(281)	(96)
Ocupació inestable	prob.	0.17	0.65	0.18
	freq.	(252)	(996)	(273)
Ocupació estable	prob.	0.04	0.05	0.91
	freq.	(142)	(166)	(3002)

Taula 6.2d Homes, 2008-2012

t-1 \ t		No ocupat	Ocupació inestable	Ocupació estable
No ocupat	prob.	0.72	0.18	0.10
	freq.	(458)	(113)	(64)
Ocupació inestable	prob.	0.26	0.49	0.25
	freq.	(150)	(289)	(148)
Ocupació estable	prob.	0.05	0.03	0.92
	freq.	(160)	(100)	(3022)

Taula 6.2e Dones, 2008-2012

t-1 \ t		No ocupat	Ocupació inestable	Ocupació estable
No ocupat	prob.	0.76	0.16	0.09
	freq.	(693)	(143)	(81)
Ocupació inestable	prob.	0.20	0.56	0.25
	freq.	(151)	(429)	(191)
Ocupació estable	prob.	0.05	0.04	0.91
	freq.	(147)	(109)	(2547)

Font: Elaboració pròpia a partir de dades del PaD

Taula 6.8. Model 4a. Efectes ajustats dels factors explicatius sobre la seguretat en l'ocupació (extracte corresponent a la variable gènere)

	No ocupat				Ocupació inestable			
	OR	Coef.	Std. Err.	Sign.	OR	Coef.	Std. Err.	Sign.
<i>Altres característiques individuals</i>								
Dona	1.739	0.553	0.079	0.000	1.265	0.235	0.070	0.001

Font: Elaboració pròpia a partir de dades del PaD

Igualment, els efectes de les covariables relacionades amb el context familiar en el nostre model suggereixen una certa pervivència del model de "guanyador de pa". Així, el risc que les dones experimentin no ocupació enlloc d'ocupació estable és major si hi ha un menor de 10 anys (OR=1.256, p=0.073) i sobretot dos menors de 10 anys a la casa (OR=1.817, p=0.001) (Taula A6c).

Tenint en compte el context familiar, sembla que el model de l'home com guanyador del pa segueix parcialment vigent. Mentre que les responsabilitats familiars semblen incrementar la participació laboral dels homes, dificulten la de les dones.

El risc que els homes experimentin no ocupació enlloc d'ocupació estable és significativament menor si tenen parella, i estan més protegits com més seguretat en l'ocupació té la seva parella (OR=0.404, p<0.001 si la parella té ocupació estable) (Taula A6b). Les responsabilitats familiars semblen incrementar la participació

laboral dels homes, mentre que dificulten la de les dones (Manzoni 2012).

Taula A6b. Model tipus 4b. Efectes ajustats dels factors explicatius sobre la seguretat en l'ocupació. Homes (extracte corresponent a les variables de context familiar)

	OR	No ocupat			Ocupació inestable			
		Coef.	Std. Err.	Sign.	Coef.	Coef.	Std. Err.	Sign.
<i>Context familiar</i>								
Menors de 10 anys								
Cap	1 (base)	0 (base)			1 (base)	0 (base)		
1	0.849	-0.163	0.163	0.315	0.953	-0.048	0.133	0.718
2	0.740	-0.301	0.221	0.173	0.706	-0.348	0.181	0.055
Estabilitat parella								
Sense parella	1 (base)	0 (base)			1 (base)	0 (base)		
Dona no ocupada	0.702	-0.353	0.182	0.052	1.130	0.122	0.164	0.456
Dona Oc. inestable	0.507	-0.679	0.207	0.001	1.197	0.180	0.168	0.286
Dona Oc. estable	0.404	-0.906	0.170	0.000	0.773	-0.258	0.145	0.075

Font: Elaboració pròpia a partir de dades del PaD

Taula A6c. Model tipus 4c. Efectes ajustats dels factors explicatius sobre la seguretat en l'ocupació. Dones (extracte corresponent a les variables de context familiar)

	OR	No ocupat			Ocupació inestable			
		Coef.	Std. Err.	Sign.	OR	Coef.	Std. Err.	Sign.
<i>Context familiar</i>								
Menors de 10 anys								
Cap	1 (base)	0 (base)			1 (base)	0 (base)		
1	1.256	0.228	0.127	0.073	1.047	0.046	0.114	0.684
2	1.817	0.597	0.174	0.001	1.142	0.133	0.158	0.401
Estabilitat parella								
Sense parella	1 (base)	0 (base)			1 (base)	0 (base)		
Home no ocupat	1.179	0.165	0.174	0.343	0.889	-0.117	0.173	0.496
Home Oc. inestable	0.992	-0.008	0.189	0.968	1.084	0.081	0.166	0.628
Home Oc. estable	0.740	-0.301	0.126	0.017	0.766	-0.267	0.112	0.017

Font: Elaboració pròpia a partir de dades del PaD

Ara bé, quant al paper de les credencials educatives sobre la seguretat en l'ocupació segons el gènere, la modelització estratificada mostra que tenen un efecte similar en homes i dones; no hi ha diferències significatives, encara que les estimacions puntuals suggereixen que els estudis tenen un efecte més positiu per a les dones que per als homes, *ceteris paribus*. Per exemple, les dones amb només estudis primaris o menys tenen més risc d'experimentar no ocupació enlloc d'ocupació estable, que els seus homòlegs masculins (OR= 5.512, $p<0.001$ vs. OR=3.501, $p<0.001$ en el cas dels homes) (Taula 6.9). Això pot relacionar-se

Les estimacions suggereixen que els estudis tenen un efecte més positiu per a les dones que per als homes.

Per exemple, les dones amb estudis primaris o inferiors tenen més risc d'experimentar no ocupació enlloc d'ocupació estable que els homes amb el mateix nivell d'estudis.

amb l'acció dels diversos factors ja descrits que desincentiven la participació laboral femenina i dificulten el desenvolupament d'una carrera professional: *ceteris paribus*, aquest factors requereixen una major inversió en educació per ser vençuts. Resulta d'altra banda força versemblant que d'haver inclòs en l'anàlisi les dones que realitzen exclusivament treball domèstic no remunerat (cfr. apartat 5.3. "Selecció de la mostra d'anàlisi"), l'efecte positiu de l'educació reglada per a les dones s'hagués incrementat, ja que aquesta condició està associada a nivells educatius inferiors (només el 5% té estudis superiors).

En canvi, l'exclusió dels funcionaris fa disminuir sistemàticament el rendiment de l'educació (si bé de forma no significativa), la qual cosa condueix a pensar que part de l'efecte de l'educació sobre la seguretat es deu a que els estudis faciliten l'accés al funcionariat. Per exemple, el risc d'experimentar no ocupació enlloc d'ocupació estable per a les persones amb estudis primaris (o menys) és molt major que el de les persones amb estudis universitaris (OR=4.302, $p<0.001$); quan s'exclouen els funcionaris, el risc continua essent alt però disminueix (OR=3.622, $p<0.001$) (Taula 6.9).

Si s'exclouen els funcionaris de l'anàlisi, l'efecte protector de l'educació disminueix. Això fa pensar que l'efecte de l'educació sobre la seguretat en el treball es deu, en part, a que facilita l'accés al funcionariat.

Taula 6.9. Anàlisi de sensibilitat. Comparació dels efectes de l'educació reglada per a diferents submostres

	No ocupat				Ocupació inestable			
	OR	Coef.	Std. Err.	Sign.	OR	Coef.	Std. Err.	Sign.
<i>Tots (model 4a)</i>								
Primària	4.303	1.459	0.181	0.000	1.621	0.483	0.165	0.003
Secund. 1er cicle	3.522	1.259	0.113	0.000	1.530	0.425	0.095	0.000
Secund. 2on. Cicle Tèc.	3.021	1.106	0.120	0.000	1.380	0.322	0.103	0.002
Secund. 2on. Cicle No Tèc.	2.474	0.906	0.130	0.000	1.035	0.035	0.115	0.764
Postsecundària	2.036	0.711	0.137	0.000	0.959	-0.042	0.119	0.723
Terciària	1 (base)	0 (base)						
<i>Només Homes (4b)</i>								
Primària	3.501	1.253	0.270	0.000	1.765	0.568	0.229	0.013
Secund. 1er cicle	3.237	1.175	0.181	0.000	1.633	0.490	0.148	0.001
Secund. 2on. Cicle Tèc.	2.212	0.794	0.192	0.000	1.496	0.403	0.158	0.011
Secund. 2on. Cicle No Tèc.	2.414	0.881	0.207	0.000	1.156	0.145	0.181	0.424
Postsecundària	1.608	0.475	0.212	0.025	0.931	-0.071	0.180	0.691
Terciària	1 (base)	0 (base)						
<i>Només dones (4c)</i>								
Primària	5.514	1.707	0.265	0.000	1.792	0.583	0.253	0.021
Secund. 1er cicle	3.419	1.229	0.151	0.000	1.505	0.409	0.128	0.001
Secund. 2on. Cicle Tèc.	3.587	1.277	0.162	0.000	1.406	0.341	0.142	0.016
Secund. 2on. Cicle No Tèc.	2.436	0.890	0.173	0.000	0.994	-0.006	0.152	0.970
Postsecundària	2.329	0.846	0.191	0.000	1.188	0.172	0.164	0.294
Terciària	1 (base)	0 (base)						
<i>Funcionaris exclosos (4e)</i>								
Primària	3.621	1.287	0.179	0.000	1.266	0.236	0.165	0.153
Secund. 1er cicle	2.873	1.055	0.115	0.000	1.269	0.238	0.097	0.014
Secund. 2on. Cicle Tèc.	2.529	0.928	0.122	0.000	1.170	0.157	0.105	0.137
Secund. 2on. Cicle No Tèc.	2.266	0.818	0.133	0.000	0.950	-0.051	0.118	0.665
Postsecundària	1.629	0.488	0.140	0.000	0.912	-0.092	0.119	0.441
Terciària	1 (base)	0 (base)						
<i>Només assalariats (4f)</i>								
Primària	4.501	1.504	0.203	0.000	1.584	0.460	0.190	0.016
Secund. 1er cicle	3.869	1.353	0.128	0.000	1.429	0.357	0.109	0.001
Secund. 2on. Cicle Tèc.	3.006	1.101	0.134	0.000	1.288	0.253	0.118	0.032
Secund. 2on. Cicle No Tèc.	2.903	1.066	0.146	0.000	1.066	0.064	0.131	0.625
Postsecundària	2.047	0.716	0.153	0.000	0.942	-0.060	0.134	0.655
Terciària	1 (base)	0 (base)						

Font: Elaboració pròpia a partir de dades del PaD

Els treballadors per compte propi constitueixen un circuit de mobilitat en bona part diferenciat dels assalariats (cfr. Figura 6.4 i apartat 6.2. "Una perspectiva més afinada de la mobilitat en el mercat de treball"), pel que és convenient valorar quin efecte té la inclusió dels autònoms en l'estimació dels efectes de l'educació. Quan s'analitzen exclusivament els assalariats, el rendiment de l'educació varia poc i en tot cas de forma no significativa. Per exemple, el risc d'experimentar no ocupació enlloc d'ocupació estable per a les

En excloure els treballadors per compte propi (ja que tenen un circuit de mobilitat diferenciat dels assalariats) els efectes protectors del nivell educatiu varien molt poc.

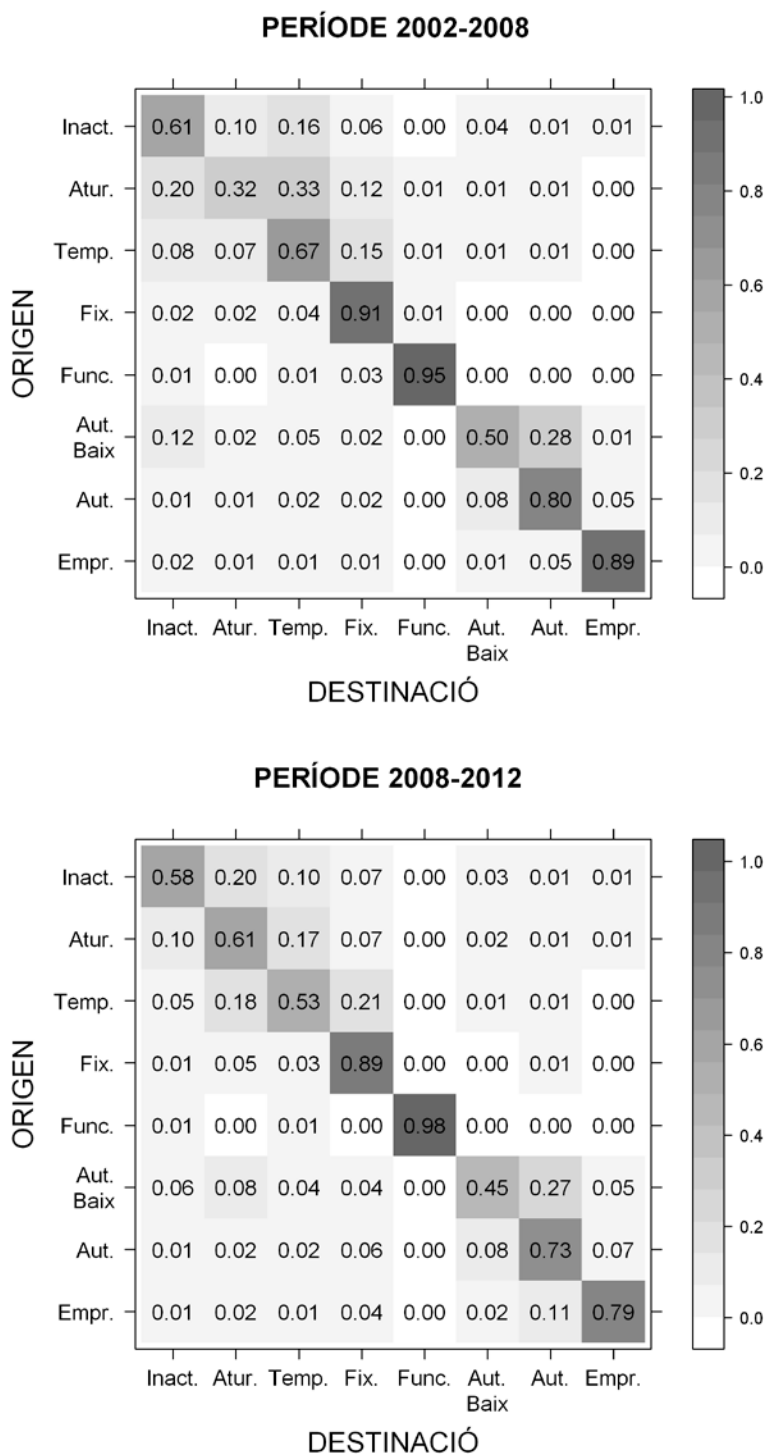
persones amb estudis primaris (o menys) és molt major que el de les persones amb estudis universitaris (OR=4.302, $p<0.001$); quan s'exclouen els treballadors per compte propi el risc es manté molt similar (OR=4.500, $p<0.001$) (Taula 6.9).

Això suggereix que també en el circuit del treball per compte propi el nivell educatiu juga un paper important, encara que en aquest cas poden existir altres recursos (propietat, capital) que els donen certa autonomia en relació al cicle econòmic i el credencialisme.

Finalment, a pesar de l'impacte que per al mercat de treball ha suposat la profunda crisi econòmica a partir de 2008, no hem trobat evidència que els efectes de l'educació reglada sobre la dinàmica laboral s'hagin vist modificats per la crisi. Si més no, cap coeficient d'interacció entre els diferents nivells d'estudi considerats i el període 2008-2012 resulta estadísticament significatiu (cfr. Taula A6d i apartat 6.2 "Interacció entre crisi i efecte de l'educació"). L'ampliació de les diferències entre nivells d'estudis pel que fa a les taxes d'atur en els darrers anys significaria doncs que la crisi ha fet evidents mecanismes que ja actuaven en el moment d'expansió de l'economia.

No hem trobat evidència que els efectes de l'educació sobre la dinàmica laboral s'hagin vist modificats per la crisi. Més aviat, aquesta ha fet evidents mecanismes que ja funcionaven prèviament.

Figura 6.4. Taules d'esdeveniments acumulats. Probabilitats de transició interanuals entre estats en el mercat de treball

Font: Elaboració pròpia a partir de dades del PaD

Taula A6d. Model 4d. Efectes ajustats dels factors explicatius sobre la seguretat en l'ocupació (extracte corresponent estudis, crisi i la seva interacció)

	OR	No ocupat			Ocupació inestable			
		Coef.	Std. Err.	Sign.	OR	Coef.	Std. Err.	Sign.
<i>Educació reglada</i>								
Primària	4.199	1.435	0.209	0.000	1.844	0.612	0.185	0.001
Secund. 1er cicle	2.852	1.048	0.142	0.000	1.525	0.422	0.113	0.000
Secund. 2on. Cicle Tèc.	2.621	0.963	0.151	0.000	1.339	0.292	0.124	0.018
Secund. 2on. Cicle No Tèc.	2.634	0.968	0.168	0.000	0.908	-0.097	0.145	0.503
Postsecundària	1.769	0.571	0.184	0.002	0.937	-0.065	0.149	0.663
Terciaris	1 (base)	0 (base)			1 (base)	0 (base)		
<i>Context del mercat de treball</i>								
Crisi (2008-2012)	1.591	0.464	0.144	0.001	0.751	-0.286	0.118	0.015
<i>Interacció estudis - crisi</i>								
Crisi * Primària	1.112	0.106	0.291	0.714	0.832	-0.184	0.297	0.535
Crisi * Secund. 1er cicle	1.395	0.333	0.175	0.057	1.011	0.011	0.155	0.944
Crisi * Secund. 2on. Cicle Tèc.	1.313	0.273	0.194	0.159	1.292	0.257	0.175	0.143
Crisi * Secund. 2on. Cicle No Tèc.	0.966	-0.035	0.219	0.873	1.390	0.330	0.205	0.107
Crisi * Postsecundària	1.344	0.295	0.228	0.196	1.177	0.163	0.204	0.424

Font: Elaboració pròpia a partir de dades del PaD

3. Fortaleses de l'estudi

Dintre del mercat laboral, els treballadors estan canviant contínuament d'estat. Centrar-se en l'estudi de transicions específiques (p.ex. de l'ocupació estable a l'atur) és més senzill i flexible des del punt de vista analític, però ignorar la resta de transicions de la història laboral dels individus pot causar biaixos en els resultats, i a més aquesta selecció no sempre és possible des del punt de vista de les dades disponibles. Aquesta recerca es compta entre les poques a nivell europeu que estudien la mobilitat cap a i des de l'ocupació inestable, mitjançant un model multi estat que té en compte totes les transicions *laborals* possibles. Per altra banda, la majoria d'estudis multi estat del mercat laboral inclouen l'educació com a variable explicativa, però molt pocs es centren els seus efectes.

El resultat de la recerca són coherents amb l'evidència existent sobre el mercat de treball de l'estat espanyol i català, mentre que per altra banda fan palès el seu caràcter credencialista que, encara que no resulta sorprenent en el nostre context, no és en absolut generalitzable a d'altres països. En aquest sentit, les estimacions obtingudes proveeixen una primera dada per a la comparació internacional i per a valorar possibles evolucions en el temps del vincle entre educació i seguretat en l'ocupació. També aportem evidència sobre el paper dels estudis en relació a la situació d'ocupació inestable.

El plantejament metodològic està en línia amb la recerca que es desenvolupa actualment a nivell internacional aplicada a dades procedents d'enquestes de panel. Val la pena assenyalar que els successius models ajustats es comporten d'acord amb el previst pel que fa a l'avaluació de la dependència d'estat (Akay 2009). Aquesta disminueix dels models de tipus 2 als de tipus 3 (per la introducció de factors aleatoris individuals) i novament dels models de tipus 3 als models de tipus 4 (que a diferència dels anteriors adrecen el problema de les condicions inicials desconegudes).

Conclusions

En aquesta recerca ens hem plantejat dues preguntes: quina és la dinàmica dels individus en el mercat laboral català des del punt de vista de la seguretat en l'ocupació? i, quin és l'efecte de l'educació sobre els canvis en la seguretat en l'ocupació a nivell individual? Hem buscat respostes a aquestes preguntes, tot analitzant la mobilitat entre tres estats possibles: ocupació estable, ocupació inestable i no ocupació.

Hem constatat que hi ha una **forta influència de la situació laboral l'any anterior sobre la seguretat en l'ocupació en el moment actual**. Així, si s'era ocupat estable, hi ha el 92% de probabilitats de continuar essent-ho enguany. El mateix succeeix amb la resta de situacions. Existeix també evidència d'un circuit entre no ocupació i ocupació inestable en el qual es troben atrapades moltes persones, mentre que les seves probabilitats de moure's cap a l'ocupació estable són comparativament baixes.

Els efectes de la crisi s'han fet notar en la dinàmica del mercat de treball, sobretot per als inestables i els no ocupats. Els no ocupats han vist disminuir la probabilitat de trobar una feina, ni que sigui inestable, mentre que els ocupats inestables han vist augmentar la probabilitat de perdre-la. La probabilitat dels estables de perdre la feina continua essent comparativament petita, però s'ha doblat amb la crisi. A més, els efectes de la crisi s'han manifestat en altres condicions d'ocupació, concretament els sous, que han baixat també per als estables.

L'examen del paper de l'educació sobre la situació al mercat de treball apunta a l'existència d'un efecte gradient: a més educació, més probabilitat d'estar en una situació estable. Els estudis universitaris són el nivell que té un rendiment més clar. Catalunya es situa, en aquest sentit, en el grup de països en els que funciona el credencialisme —es contracten més els títols educatius superiors, encara que per desenvolupar la feina concreta no siguin necessaris. El nivell d'estudis també juga un paper discriminant a l'hora de determinar els treballadors inestables que s'estabilitzaran laboralment.

L'anàlisi de gènere ha confirmat la pervivència del model de "guanyador de pa": mentre que les responsabilitats familiars semblen incrementar la participació laboral dels homes, dificulten la de les dones. Tot i això, les anàlisis realitzades apunten a que un major nivell d'estudis té efectes més positius per a les dones que per als homes, des del punt de vista de la seguretat en l'ocupació.

Aquesta recerca és innovadora pel seu enfocament longitudinal, que aprofita tota la informació recollida pel PaD al llarg de la seva existència. El seu plantejament multi estat permet considerar simultàniament les situacions més rellevants respecte el mercat de treball a casa nostra, tot diferenciant entre no ocupació, ocupació estable i inestable. D'altra banda, permet estimar els efectes de l'educació sobre els canvis en la seguretat en l'ocupació que experimenten els individus, la qual cosa proporciona una informació addicional a l'hora d'aclarir els mecanismes mitjançant els quals l'educació actua. Els resultats obtinguts possibiliten la comparació del cas català amb altres resultats a nivell internacional.